

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

16136

1923

355.5

2-25

355.5
2-25

355-274

u u

8

118
III

1009
38525

Հ Ի Ա Մ Ա Ն

Հ. Ս. Խ. Հ. ՀՐԱՅԱՆԱԶԻԳ ԴԻՎԻԶԻԱՅԻ
№

«.....» Փետրվարի, 1923 թ.
Յերեվան

1. Դպրոցական ժամերի յեվ ժամաճակի սեվողության մասին

Համաձայն «ԴԱՅԿՈՄ»-ի հրաման № 24, 1922 թ.
Հայկական Դիվիզիայում ձմեռային սեզոնի աշխատա-
վորական որի տևողությունը լինելու յե՝ դպրոցական,
քաղժամի և շաբաթային պարապմունքների համար 7—8
ժամ: Նորակոչ կարմիր բանակայինների համար ձմե-
ռային սեզոնը տևելու յե՝ յերեք ամիս, առաջին ամ-
սուժ՝ բանվորական որը՝ տևելու յե 7 ժամ, իսկ յերկ-
րորդ, յերրորդ ամիսներում՝ տևելու յե 8 ժամ:

Հին զինվորների համար դարձյալ ձմեռվա սե-
զոնը տևելու յե յերեք ամիս, իսկ բանվորական որը՝
7 ժամ:

Մասնագիտական զորամասերում սեզոնը տևելու
յե չորս ամիս, աշխատավորական որը՝ 7—8 ժամ:

Սույն հրամանի հայտարարությանը, Քաղհրամանի
հրաման № 160-ը 1922 թ. կորցնում և իր ուժը:

2002

2010

2. Ժամերի բաժանման մասին

Կարմիր բանակայինների քաղաքական պատ-
րաստականության հատուկ նշանակությունը ի նկա-
տի առնելով, «ГЛАВКОМ»-ի հրաման № 24-ով դպրո-
ցական պարապմունքների համար հատկացվել է վո-
րոշ ժամեր: Նորեկ կարմիր բանակայինների համար
շաբաթական 12 ժամ, ասել է որակա՞ն՝ 2 ժամ (բացի
կիրակի օրերը) և քաղժամերի համար 6 ժամ, որա-
կան մի ժամ: Ներկայումս դպրոցում սովորող կարմիր
բանակայինների համար շաբաթական 12 ժամ: Վեց
ժամ էլ քաղժամերի համար: Մնացած գրագետ կար-
միր բանակայինների ակումբային աշխատանքների
համար՝ շաբաթական վեց ժամ և վեց ժամ էլ քաղ-
ժամերի համար:

3. Դպրոցական ժամերի մասին

Դպրոցական պարապմունքների ժամերը, ման-
կավարժական տեսակետից, ցանկալի յե տանել մինչ-
հաշյան ժամերում, իսկ թե պայմանները կ'խանգա-
րեն, պիտի խորհրդակցել Գաղաթևի հետ:

—) Ե(—

4. Հասուկ կամանդաների մասին

Դպրոցական աշխատանքները արդյունավետ դարձ-
նելու տեսակետից, ցանկալի յենք համարում քոլոր
անդրադեմների առանձնացումը մի հատուկ վաշտի
կամ գումարտակի մեջ: Անհնար համարելու դեպ-
քում, անդրադեմներին առանձնացնել իրենց վաշտի
մեջ: Նրանք, վորոնք այս հրամանի արձակման մո-
մենտում սովորում են, պիտի նրանց հետ շարունակել
պարապմունքները մինչև գասընթացի վերջը:

5. Նորեկ կարմիր բանակայիններին յեվ ներ- կայումս դպրոցում սովորողներին՝ նախադից ազատելու մասին

Նորեկ կարմիր բանակայիններին ազատել նա-
խադից մինչև իրենց յերեք ամսվան դպրոցական
դասընթաց վերջացնելը: Իսկ վորոնք գտնվում են
ներկայումս դպրոցում, հնարավորության սահման-
ներում ազատել թե ներսի և թե դրսի նախադեմ-
քից: Դրսի նախադի նշանակել շատ և շատ բացա-
ռիկ հանգամանքներում: (Հիմք հրաման ГЛАВКОМ № 24)

6. Արձակուրդների յեվ կամանդիրովկաների մասին

Սովորող կարմիր բանակայիններին մինչև իրենց
դասընթացի վախճանը զրկել արձակուրդներից և
կամանդիրովկաներից: Կամանդիրովկա ուղարկել բա-
ցառապես զրադեմներին:

7. Ինչպիսի հրամանատար յեվ ֆաղդեկ է հա- րկվոր առանձնացրած հասուկ կամանդաների համար

Դպրոցական հատուկ վաշտերում և կամանդանե-
րում պիտի նշանակել հրամանատարի և քաղդեկի
պաշտոնով այնպիսի մարդկանց, վորոնք լավ հմուտ
են՝ թե շարքային և թե քաղաքական պատրաստու-
թյուն ունին և ընդհանուր դարգացումով սջբի յեն
ընկնում:

8. Կարմիր բանակայիններին նիս ժամանա- կին դպրոց հաժախելու մասին

Վորովհետև դպրոցական պարապմունքների ժա-
մերը կրճատելով հասցըված և նվազագույն չափերի,

ունենա բոլոր պայմանները կամ տվյալները՝ դպրոցական անհրաժեշտ մթնոլորտ ստեղծելու համար: Իսկ այն դորամասերում, վորտեղ չկան դպրոցական հատուկ շենքեր, կադարմաներում պիտի ստեղծել հարմարություններ և տանել դպրոցական պարապմունքներ: Դպրոցական շենք չունենալու հանգամանքը մի ժամ անգամ չպիտի կանգնեցնի դպրոցական պարապմունքները: Շեֆերի բյուրոյի թույլտվությամբ՝ դորամասերը, վորոնք չունին գրատախտակներ, կարող են դիմել իրենց շեֆերին, վորոնք իրենց հերթին կհագան այդ կարիքը:

16. «Գրամսրոյկա»-ների (հաքցալննոդ յեոյակ-ների) մասին

Անհրաժեշտ և դորամասերում կազմել հանձնախումբ-յեոյակ (группа-тройка): Յեոյակը կազմված և լինելու՝ նախագահութամբ դորամասի հրամանատարի կամ սրակողմից նշանակված անհատից, մեկ մանկավարժ դասատուից և կոմբիլի մեկ առդամից, վորը մոտ կանգնած կլինի դպրոցական աշխատանքներին:

Հանձնախմբի կամ յեոյակի պարտականությունն և ուշադրությունը հետևելու, վոր ամեն անգամ դորամաս յեկած մի նորակոչ կամ մի նորեկ կամանդա կարմիր բանակայիններ, անմիջապես յենթարկվեն քննության, վորոշելու համար նրանց գրագրությունյան աստիճանը: Քննության ժամանակ՝ վորպես հրահանգ գրատախտակային առաջարկվում և հետևյալ չափանիշը (ապրագետներ, կիսագրագետներ և գրագետների աստիճանը վորոշելու):

1) Անգրագետ հաշվել նրանց, ա. վորոնք կարդալ գրել և գրավոր հաշվել չգիտեն, բ. կամ, թեև տառե-

բը գիտեն, բայց կարդալ չգիտեն և առդամ չգիտեն առանձին բառեր գրելը:

2) Կիսագրագետ հաշվել նրանց, ա. վորոնք չըմվարություն են կարողանում կարդալ տպատառերով շարվածը, չեն կարողանում կազմած կարգալ և կարգացածն էլ վատ են հասկանում, բ. և վորոնք ամենափոքր միտքն անգամ գրավոր չեն կարողանում շարահյուսել, կարողանում են միայն առանձին բառեր գրել և չգիտեն գրավոր կերպով կատարելու թվաբանական չոսս գործողությունները ամբողջ թվերով:

3. Գրագետ հաշվել նրանց, վորոնք տիրապետում են կարդալու, գրելու և հաշվելու տեխնիկային և իրենց մտքերը կարողանում են հայտնել գրավոր և բանավոր:

17. Դպրոցական աշխատանքների սեղեկագրերի մասին

Յյուրաքանչյուր ամսի 1-ին և 15-ին դպրոցական պատասխանատու գեկավորները (վոր դորամասերում վոր կան), կամ ահումբային բաժնի վարիչները, պարտավոր են լրացնել այն բլանկը, վոր աղարկված և Քաղբաժնի դպրոցական բաժանմունքից: «Տեղեկագիր դպրոցական աշխատանքների մասին» լրացնել և ուղարկել Քաղբաժնի, վորպեսզի Քաղբաժնիս դպրոցական բաժանմունքը ի վիճակի լինի զորամասերում տարվող աշխատանքների մասին, արդյունավետ կերպով ղեկավարելու դպրոցական գործը Հայկական Դիվիզիայի մ:

Զորամասերի դպրոցական պատասխանատու գեկավորները, կամ ընդհանրապես այդ աշխատանքը գեկավարողները անմիջականորեն յենթարկվում են Քաղբաժնի դպրոցական բաժանմունքին: Տեղեկություն-

ները ժամանակին չներկայացնողները կյենթարկվեն ամենախիստ պատասխանատվության: Տեղեկագրերը պիտի վավերացվեն գինկոմների կողմից:

18. Ինսպեկտորների եւ ինսքուրսորների մասին

Այն ինսպեկտորները եւ ինսքուրսորները, վերոնք զորամասերում ստուգումներ պիտի կատարեն շարքային պարապմունքների վեարկրյալ, միաժամանակ պարտավոր են տալ հրահանգներ դպրոցական աշխատանքների համար եւ ստուգել դպրոցական աշխատանքները:

19. Ի՞նչ անել դասընթաց վերջացնող կարմիր բանակայիցների հետ

Յերբ կարմիր բանակայիցները դասընթացը վերջացնում են, դպրոցական ղեկավարները սահմանում են քննություն, հրավիրելով զօրամասի գրասենյակին, հրամանատարին եւ գինկոմին: Նույնպես հայտնում եւ Բաղրաժին, խնդրելով Բաղրաժնից ներկայացուցիչ: Դասընթաց վերջացնողներին տրվում եւ համապատասխան վկայական, այդ նշանակվում եւ նրանց զրքույկի մեջ: Լավ ավարտող կարմիր բանակայիցներին վոգեմոբելու համար, տրվելու յի զանազան նվերներ, Նույնպես վարձատրվում են մեծ յեռանդ հանդես բերող դպրոցական աշխատավորները: Հիշյալ մեջոցները համար դիմել զօրամասի շեֆերին:

20. Կարմիր բանակայիցներից ովքեր պիտի սովորեն դպրոցներում

Համաձայն «ГЛАВКОМ»-ի հրաման 24-ի, բոլոր կարմիր բանակայիցները (թե անգրագետ, թե կիսագրագետ եւ թե գրագետ) պիտի սովորեն դպրոցներում, համաձայն վորոշված ժամերի: Գրագետները

պիտի ախուժվում սովորեն, համապատասխան կրթական հերուս: Վորովհետեւ մեր գլխավոր զորամասերում վերջին ընթացիկներ հետեանքով ահալին անդրադետներ են կուտակվել, ուստի հրատապ անհրաժեշտություն եւ ներկայանում տվյալ մոմենտում մեր գլխավոր զորամասերում (Առաջին եւ Յերկրորդ հրացանացիք գնդերում) կենտրոնացնել անգրագետներին գնդի շտաբին կից անգրագիտության վերացման դպրոցը եւ մատնանշված ժամանակամիջոցում վերացնել անգրագիտությունը: Յերկրորդ գնդի անգրագետներին, վերոնք գտնվում են սահմանում, անմիջապես փոխել նրանց զբաղեաներով եւ կենտրոնացնել նրանց գնդի դպրոցում:

21. Ի՞նչ պիտի անեն դպրոցական պատգամ. դեկավարները կամ նրանց պատգամները

Սույն հրամանը ստանալուն պես դպրոցական պատասխանատու ղեկավարները կամ դպրոցական դործի վարիչները հավաքում են դպրոցական աշխատավորներին, ուսումնասիրում են սույն հրամանը, վորի համաձայն տանում են իրենց դպրոցական աշխատանքները:

23. Ավանդվող առարկաների մասին

Թե անգրագեանների և թե կիսագրագեանների գրուպաներում ավանդվելու յեւ 1) Հայոց լեզու, 2) Թվաբանութիւն և 3) Աշխարհագրութիւն:

Անգրագեանների գրուպաներում

1. Հայոց լեզու, որական մի ժամ, շաբաթը վեց ժամ, 12 շաբաթով 72 ժամ: (Մասնագիտական գրուպաներում 80 ժամ, 16 շաբաթով ընթացքում)

2. Թվաբանութիւն՝ շաբաթը 4 ժամ, 12 շաբաթով $\times 4 = 48$ ժամ: (Մասնագիտական գրուպաներում 16 շաբաթով ընդամենը 56 ժամ):

3. Աշխարհագրութիւն՝ շաբաթական 2 ժամ, 12 շաբաթով $\times 2 = 24$ ժամ: (Մասնագիտական գրուպաներում 16 շաբաթով ընթացքում 32 ժամ):

Հիշալ առարկաները ավանդվելու յեւ մանկավարժների կողմից:

Նշուեալ՝ ամեն մի առարկայի վերաբերյալ, տրվում են սույն հրամանին կցված, ամեն մի առարկայի վերաբերյալ՝ առանձին-առանձին:

24. Հայոց լեզու, անգրագեանների բաժանմունքում

Ավանդել «Դեպի Լուսն» գրքույկով, ժողոված և հաստատվողների համար: Գրքի մեթոդը՝ Ամեն լեզվական մեթոդն է, միապաժ վերլուծական համարակա՛ն մեթոդի հետ: Գրքի մեջ տրված և ցուցմունքներ, վորը սկսվում և 6-րդ յերեսից, հետևյալ վերնագրով «Դասատուներին և ոգնողներին ի գիտութիւն»:

Ամեն մի դպրոցական աշխատավոր պարտավոր և ուսումնասիրել այդ և պարտաւել գրքի իսկական մեթոդով: Այն դասատուները, վորոնք զանց կառնեն այդ հանգամանքը և կը պարտաւեն Տնւթիւնի կա՛ն մեթո-

22. ԳՐՈՑԱԿԱՆ ՊԱՐԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՍԻՆ ԴԱՍԱՑՈՒՑՆԵՐԻ ԴԱՍԱՑՈՒՑԱԿ

Անգրագեանների գրուպայում		Թիվը	Կիսագրագեանների գրուպայում	Թիվը	Գրագեանների գրուպայում
Բ2.	1. Հայոց լեզու 2. Թվաբանություն	1. Հայոց լեզու 2. Թվաբանություն	1. Հայոց լեզու 2. Թվաբանություն	1. Անլուբային պարտաւ.	
Գ2.	1. Հայոց լեզու 2. Թվաբանություն	1. Հայոց լեզու 2. Թվաբանություն	1. Հայոց լեզու 2. Թվաբանություն	1. Նույնը	
Դ2.	1. Հայոց լեզու 2. Աշխարհագրություն	1. Հայոց լեզու 2. Աշխարհագրություն	1. Հայոց լեզու 2. Աշխարհագրություն	1. Նույնը	
Ե2.	1. Հայոց լեզու 2. Թվաբանություն	1. Հայոց լեզու 2. Աշխարհագրություն	1. Հայոց լեզու 2. Աշխարհագրություն	1. Նույնը	
Ուր.	1. Հայոց լեզու 2. Թվաբանություն	1. Հայոց լեզու 2. Թվաբանություն	1. Հայոց լեզու 2. Թվաբանություն	1. Նույնը	
Շր.	1. Հայոց լեզու 2. Աշխարհագրություն	1. Հայոց լեզու 2. Թվաբանություն	1. Հայոց լեզու 2. Թվաբանություն	1. Նույնը	

Դպրոցական պատասխանատու ղեկավար՝

գով, կհնազանդվեն պաշտոնից: «Դեպի Լույս»-ը կազմված է հին ուղղափառությամբ, անցնել նոր ուղղափառությամբ, գրավոր աշխատանքներ գրել տալ գրառախտակից: 25 Հայոց լեզու, հիսապագեսների բաժանմունքում

Դասաքերքն է՝ «Աշխատանքի Դպրոցը, կազմված է մանուկների համար: Դիրքը կազմված է նոր ուղղափառությամբ: Նյութերը ավանդելու համար պետք է առաջնորդվել Հերթարտ-Յիլլերյան աստիճաններով: «Աշխատանքի Դպրոց»-ը ունի հանրաժանութ «Փաստն-կեր»-ի մեթոդը: Բանի դեռ լույս չի տեսել հասակավորների համար համապատասխան դասագիրք, հիշյալ դիրքը առաջարկում ենք ընդունել վորպես ժամանակավոր ձևերնարկ: Ուշադրություն դարձնել, վոր կարմիր բանակայինները կարողանան առողջանություն կարգալ: Հասկանալ, բացատրել կարողանան բառերը, ըմբռնել նյութի բաղադրական իմաստը և գիտակցական արտապրությամբ սովորեցնել գրելու տեխնիկան և ուղղափառությունը: Ընթերցանության նյութ դարձնել լրագրական վորոշ պատկերային հոդվածներ: Ոժանդակ գրքեր՝ «Հաքակվոր և տրդոգ բանվորա-գյուղացիական իշխանության համար գրք»:

26. Թվաբանության նյութերը՝ անգրագեսների գրուպաներում

Առաջին շաբաթ. Տալ ծանոթություն Արաքսիան և Հոռմեազան Թվանշանների մասին 1-9: Նրանց միմե-անց հետ համեմատելը 1—I, 2—II և այլն: Դրամանիշների վրա Թվանշաններ ցույց տալը և ժամացույցի ցի-ֆերըլտալ վրայի Թվանշաններ կարգալը: Կլոր հազարի և միլիոնի պատկերներ կարգալը, վորոնք արտա-հայտված են մեկ Թվանշանով: (Որինակ 5000-ը գրել

այսպես՝ 5 հազար, կամ 5,000,000ը 5 միլիոն):

Յերկրորդ շաբաթ. Առաջին շաբթվա շաբա-նակությունը: Հաշվել բանավոր և գրավոր հաշվածը, արտահայտել գրավոր կերպով (1—9-ի սահմաններում):

Յերրորդ շաբաթ. Յերկանիշ Թվերի կարգալ և դրելը: Ցույց տալ այդ Թվերը ուսուկան հաշվեչոտ-կերի վրա: Այդ Թվերը հաշվեչոտկերի վրա գումարել և հանել: Կլոր հազարների և կլոր միլիոնների կարգալը, յերբ նրանք արտահայտված են գրավոր յերկանիշ Թվերով: (Որինակ 25,000—25 հազար, 25,000,000—25 միլիոն և այլն):

Չորրորդ շաբաթ. Յերրորդ շաբթվա նյութի շա-բունակությունը: Հասկացողություն տալ առկոսների մասին: Կլորակ դիագրամմաներ: Համեմատություններ (որինակ մասերով 500/0—1/2, 270/0 մի քիչ շատ և 1/4-ից) և այլն: Որինակների համար Թվական նյութեր կարելի յե վերցնել լրագրներից, պարենահարկի յեկա-մուտներից, Հայաստանի և մյուս ֆեդ. պետությունների անգրագրություն տոկոսները: Նյութ կարելի յե ընդունել Մասլյանիկովի Թվաբանական խնդիրները և «Догой неграмотность» Թերթը № 19-21, 1923:

5-րդ շաբաթ. Կարգալ և գրելը յեռանիշ Թվերի: Նրանց հաշվեչոտի (համրիչի) վրա ցույց տալը: Չեր-յի նշանակությունը և նրա պատկերը: Կլոր հազարներ և միլիոններ: Ուղիղանկյուն դիագրամմաներ: Վոր-պես մարգանքի նյութ, կամ ավանդելու նյութ կարելի յե վերցնել խնդիրների, վորոնք վերաբերում են գյու-ղատնտեսության:

6-րդ շաբաթ: Նույնը, ինչ անցած և 5-րդ շաբթվա ընթացքում:

7-րդ շաբաթ: Նույնը պիտի անցնել, ինչ վոր 5-րդ շաբթվա ընթացքում: Կարգալ և գրել՝ տասնորդա-

Քան կոտորակների տասնորդական և հարյուրյերորդական մասերը: (Համեմատության տարրական կոտորակների հետ՝ որինակ, կեսի, վոր $= 0.5$, քառորդի՝ վոր հավասար է 0.25 և այլն: Դրաֆիկները $=$ գծեր:

8-րդ շաբաթ: Նույնը, ինչ անցած է 7-րդ շաբթվա մեջ: Դրական և բացասական թվեր: Հաշվել քրադուսնիկի (ջերմաչափի) վրա: Կարտոգրամմի (քարտեզաչափի) վրա:

9-րդ շաբաթ: Թվերի կարդալ և գրելը, բոլոր մեծություններով վերցրած (любоѣ величїи): Նրանց ցույց տալը հաշվեչուկի (համրիչի) վրա: Դուամարումն և հանումն այդպիսի մեծ թվերի կատարել հաշվեչուկի վրա: Մեծ թվերի կրճատված ձևը գրելու միջոցով: Որինակ $10.000.000 = 10$ միլիոն:

10-րդ շաբաթ: Նույնն է, ինչ 9-րդ շաբթվա նյութը: Որինակներ վերցնել աշխարհագրության, գյուղատնտեսական խնդիրներին վերաբերյալ՝ թվական նյութերից:

11-րդ շաբաթ: Անցածի կրկնությունը: Ամրացնել հիշողության մեջ այն անցածը, վորք բալականաչափ յուրացված չե յեղել: Հիշողության մեջ ամրացնել այն թվաբանական նյութերը, վորոնք վերացված են յեղել: Գյուղատնտեսական և աշխարհագրության վերաբերյալ նյութերից:

12-րդ շաբաթ: Անցնել նույնը, ինչ անցած է յեղել 11-րդ շաբթվա ընթացքում:

27. Թվաբանություն՝ կիսագրագետների գրուպպայի համար

1-ին շաբաթ: Հասկացողություն քարտեղի և հատակագծի մասին: Յերկարության չափեր: Մասշտաբ: Հատակագծի և քարտեղի վրա տարածություններ

գտնելը, համաձայն նրանց կցված—տակը մատնանշած մասշտաբի:

2-րդ շաբաթ: Յերկանիշ և յեռանիշ թվերի կարդալ և գրելը: Զերոյի նշանակության լուսաբանությունը: Գրավոր և հաշվեչուկի վրա հիշյալ թվերի գումարում և հանում կատարելը: Զուգահեռաբար կադմել խնդիրներ այն նյութերից և լուծել, վորոնց հետ ալվելի շատ են շփվում և գործ ունենում կարմիր բանակայինները, Բանավոր և գրավոր հաշվել պիտի կարողանան ամեն թիվ հիշյալ սահմաններում:

3-րդ շաբաթ: Կլոր, ուղիղանկյուն և պատկերավոր դիագրամմաների նկարել և կարդալը: Հասկացողություն տալ տոկոսների մասին: Տոկոսների համեմատությունը տարրական կոտորակների հետ: Տարրական կոտորակների կարդալ և գրելը: Զուգընթացաբար լուծել թեթև որինակներ հասարակ կոտորակներով:

4-րդ շաբաթ: Գիֆագորի բազմապատկման աղյուսակը: Ուղիղանկյուն և գծային (գրաֆիկ) դիագրամների նկարելը: Տալ ծանոթություն տասնորդական կոտորակների մասին (տասնորդական և հարյուրերորդական մասերով): Գրել և կարդալ ամեն տեսակ մեծության թվերի և տասնորդական կոտորակներին:

5-րդ շաբաթ: Տասնորդական կոտորակների կրկնողություն, հիշողության մեջ ամրացնելու համար: Հասարակ խնդիրների լուծում:

6-րդ շաբաթ: Ամեն մեծության թվերի գումարում և հանումն ինչպես գրավոր, այնպես ել՝ հաշվեչուկի վրա: Դուամարումն և հանումն տասնորդական կոտորակների: Դրական և բացասական թվեր: Զերմաչափային գրաֆիկների (գծերի) ընթերցում կամ հաշ-

վում: Նրանց գծագրումը: Խնդիրները լուծում աշխարհագրական բնութիւն (աղագրական կշիռայն հաշվեառ, բնական հարստութիւնների, յերկաթուղային ճանապարհների վերասերի հաշիվ, գետային հալորդակցութիւն ճանապարհների կայլն...)

7-րդ տարաբ: Նույնը, ինչ անցած և յեղել 6-րդ շաբթիւ մեջ:

8-րդ տարաբ: Բաղմապատկումն և բաժանումն ամբողջ և տասնորդական կոտորակների միանիշ թվի վրա:

9-րդ շաբաբ: Կրկնել 8-րդ շաբթիւ անցածը: Բաղմապատկումն և բաժանումն կլոր տասնյակներով, հարյուրավորներով և այլն: Գտնել տվյալ թվի տոկոսը:

10-րդ շաբաբ: Բաղմապատկումն և բաժանումն ամբողջ թվերի և տասնորդական կոտորակների ամենաեռակի ամբողջ թվերի հետ, Հասկացողութիւն մակարգակի և ծավալի չափերի մասին: Մակարգակի և ծավալի չափումն:

11-րդ տարաբ: Կոտորակների բաղմապատկման հասկացողութիւն մասին լուսաբանութիւն: Թվերի բաղմապատկումն հասարակ կոտորակների հետ: Բաժանման կանոնի բացատրութիւնը տասնորդական և հասարակ կոտորակների վրա: Խնդիրներ տոկոսներ դուրս բերելու վերաբերեալ:

12-րդ շաբաբ: Հաշվետվութիւն նյութի մշակումն: Հաճախման դիւրաբանութիւն, սովորողները առցիակական կաղմը, նրանց հառաջադիմութիւնը և այլն:

Մասնագիտական զբոսական կիսազբաղեաների համար, վերոնք սովորում են չորս ամիս: 4-րդ ամսվա դասընթացը:

13-րդ շաբաբ: Անցածի կրկնողութիւնը: Գծագրութիւն, նկարչութիւն և գծերի գումարումն թղ-

թի վրա: Սենյակի, բակի և այլն մակարդակների չափումն բուլխետկայով կամ թոկի արշինի ոգնութիւնով:

Տվյալ մակարդակի յերկարութիւն վերոշումն ու լայնութիւնը:

14-րդ տարաբ: Մետրիքական չափերի սխեման և նրանց հարմարութիւնները՝ համեմատած ուսուկան չափերի հետ: Անկյունները և նրանց չափերը: Ուղիղ անկյուն: Զուգահեռ գծեր: Յեռանկյունիներ: Յեռանկյուն մակարդակի չափումն, հասկացողութիւն շրջագծերի, շրջանի և կամարի մասին: Հասկացողութիւն շառավղի (радиус) և տրամագծի (диаметр) մասին: Տվյալ շրջագծի յերկարութիւնը հաշվել:

15-րդ տարաբ: Ծավալների չափումն, սենյակի (ծավալի չափումն, արկղի և այլ թեթև յերկրաչափական մարմինները:

16-րդ տարաբ: Ուղիղ պրիզմայի ծավալի չափումն, (հին առաստաղ չունեցող սրահի և այլն), Անցածի կրկնողութիւնը:

Աւելաբացումը դասընթացը՝ նորեկների կամ անգրագետների գրուպաներում

5-րդ շաբաբ: Հասկացողութիւն հատակագծի մասին: Մասշտաբ: Սենյակի, տան և բակի, դուռի, քաղաքի հատակագծերի մասին: (Որինակ Յերեանի, Ալեք-պոլի և այլն): Կողմ ու շրջան: Հասկացողութիւն աշխարհագրական բարտեւի մասին և նրա նշանակութիւնը զինվորական գործի մեջ: Հայաստանի և Կովկասի բարտեղը: Գարտեղի վրա ցամաքի, ովկիանոսի, ծովերի, գետերի և լճերի նշանակելը: Լեռների, տափաստանների, քաղաքների և հալորդակցութիւն ճանապարհների նշանակումը քարտեզների վրա:

6-րդ շաբաթ: Հասկացողութիւն աշխարհի առաջ
գալու մասին: Յերկնակամար: Աստղեր: Արեւ: Յերկ-
րագնդի վիճակը տարածութեան մեջ: Յերկրագնդի
պտույտը իր առանցքի շուրջը և նրա շարժումը Արեւի
շուրջը: Յերկնական և գիշերական փոխարկումն և տար-
վա յեղանակները: Հասկացողութիւն յերկրագնդի
մասին: Աշխարհի կողմերը (հարավային և հյուսիսա-
յին բևեռները): Գլոբուս: Զրի և ցամաքի բռնած տա-
րածութիւնն երկրագնդի վրա: Աշխարհի գլխավոր
մասերը:

7-րդ շաբաթ: Առաջին ժամին: Հասկացողութիւն
տալ՝ կղզիների, թերակղզիների, ծոցերի, նեղուցների
մասին (քարտեզի վրա): Նեղուցների տիրապետութեան
կարևորութիւնը: Առևտրական, զինվորական և քա-
ղաքական նշանակութիւնը՝ ֆովային և գետային հա-
ղորդակցութեան: Կարեւոր յերկաթուղադձային հան-
գույցները և գետային հաղորդակցութիւնը կովկա-
սում և Ռուսաստանում: Կովկասի գլխավոր քաղաք-
ները:

2-րդ ժամ: Ռուսաստանը, մասնավորապէս Հա-
յաստանը մինչև 1914 թվի պատերազմը: Նրանց սահ-
մանները ցույց տալ քարտեզի վրա: Ռուսաստանի
պետական կազմը մինչև հեղափոխութիւնը և ներկա
P. C. Փ. C. P.—Ռուսաստանի վերաբերմունքը զեպի
փոքր ազգութիւնները: Այժմյան ֆեդերատիվ Ռու-
սաստանի սահմանները (քարտեզի վրա): Մակեդոնյ-
թը: Կլիման: Ազգաբնակչութիւնը: Հայաստանի վար-
չական բաժանումն: Կովկասյան Ֆեդերատիվ Խորհուր-
դային Հանրապետութիւնները (քարտեզի վրա):

Ռուսաստանը: Ավտանոմ խորհրդային հանրա-
պետութիւնները (քարտեզի վրա):

8-րդ շաբաթ: Հայաստանի բաժանումն գլխավոր
րոյնների: Հողագործական շրջաններ: Անտառային,
մետաղների և աղահանքերի արդյունաբերութիւն:

9-րդ շաբաթ: (2 ժամ) Նավթի շրջան Կովկասում
(Բագու), բամբակագործութեան շրջան Հայաստանում:
Բնական ալյ հարստութիւններ: Կրկնութիւնն Նախ-
կին դասերի:

10-րդ շաբաթ: Յեւ, սպան մինչև 1914 թվի պատե-
րազմը (քարտեզի վրա ցույց տալ): Նշանավոր պե-
տութիւնները Յերոպայի հողի վրա, ցույց տալ քա-
րտեզի վրա (Անգլիա, Ֆրանսիա և Իտալիա—Մեծ Ան-
տանտան, Գերմանիա): Ամեն մի պետութեան մեծու-
թիւնը, ազգաբնակչութեան թիվը, արդյունաբերու-
թիւնը, հաղորդակցութեան ճանապարհները:

Դադութները (գաղութները Անգլիայի—Հնդկաս-
տանը): Դիւսավոր քաղաքները: Յեր, պան Վերսալյան
դաշնագրից հետո: Ընդհանուր ակնարկ պետութեան-
ների մասին: Ցույց տալ քարտեզի վրա, տեղիտրիա-
կան փոփոխութիւնները հաղթող և հաղթված պետու-
թիւնների, վորպիսի փոփոխութիւնները տեղի ունե-
ցան Վերսալյան դաշնագրից հետո:

11-րդ շաբաթ: Հայաստանի Ս. Խ. Հ. հարևաններ՝
(Կովկասում Վրաստան, Ադրբեջան, Իսկ Արևելքում
Տաճկաստան և Պարսկաստան): Նրանց սահմանները,
բնական պայմանները: Ազգաբնակչութիւնը: Ազգա-
բնակչութեան պարագմունքները: Արդյունաբերու-
թիւնը: Ֆինանսները: Ռազմական ուժը: Հաղորդակ-
ցութեան ճանապարհները: Առևտուրը: Գլխավոր քա-
ղաքները: Դատակարգերի վիճակը և պետական հաւա-
րակապարգը:

12-րդ շաբաթ: Հյուսիս-Ամերիկյան միացյալ
Նահանգները: Ազգաբնակչութեան պարագմունքը: Ար-
դյունաբերութեան վիճակը: Հյուսիս Ամերիկյան մի-
ացյալ Նահանգները բնական հարստութիւնները:
Կաշտութեան և տեխնիկական դաշնադաշնապետութեան և ար-

դյունաբերության մեջ, Ամերիկյան գլխավոր քաղաքները, Նրանց աճումը, Ազգաբնակչության քանակն այդ քաղաքներում, Դասակարգերի վիճակը և պետական հասարակակարգը, Ռուսաստանի առկական հարեվանները: Հեռավոր-Արեւելքի հանրապետություն և Յեպոնիա ու Չինաստան: Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. միջազգային գրությունը և Ռուսաստանի ազդեցությունը համաշխարհային տնտեսության վրա:

29. Ասիադաշտություն կիսադաշտների համար

1-ին շաբաթ: Հասկացողություն հասակագծի մասին: Մասշտաբ: Սենյակի, տան, բակի, դուռի և քաղաքի հասակագիծը: Կոմպոս-կողմնացույց: Հասկացողություն տալ աշխարհագրական քարտեզի մասին և սրա նշանակությունը ուղղական գործում:

2-րդ շաբաթ: Հայաստանի և Կովկասի քարտեզը: Նրա վրա նշանակված ցամաքը, ովկիանոսները, ծովերը և լճերը: Նշանակված լեռները և տափաստանները, քաղաքները և հաղորդակցության ճանապարհները:

3-րդ շաբաթ: Հասկացողություն յերկրագնդի առաջ գալու մասին: Յերկնակամար: Յստգեր: Արև: Յերկրագնդի գրությունը ստորաձևության մեջ:

4-րդ շաբաթ: Յերկրագնդի պատումը իր առանցքի շուրջը և նրա շարժումը արեգակի շուրջը: Գիշերվան և ցերեկվան փոփոխությունը և տարվա յեղանակները: Հասկացողություն յերկրագնդի մասին: Աշխարհի կողմերը (հարավային և հյուսիսային բևեռները): Գլոբուս: Ցամաքի և ջրի բաժանումը երկրագնդի յերեսին: Աշխարհի մասերը:

5-րդ շաբաթ: Հասկացողություն կղզիների, թերակղզիների, ծոցերի և նեղուցների մասին (քարտեզի

վրա): Նեղուցների կարեվորությունը՝ տիրող պետության համար, նրանց ուղղական, առևտրական և քաղաքական նշանակության տեսակետից: Ծովային և գետային ճանապարհների հաղորդակցության նշանակությունը, առևտրի, ուղղական և քաղաքական տեսակետից: Յերկաթուղային, ճանապարհների առևտրական, ուղղական և քաղաքական նշանակությունը: Հայաստանի և Կովկասի գլխավոր յերկաթուղագծերը, յերկաթուղագծերի հանգույցը և գետային ճանապարհների հաղորդակցությունը: Կովկասի և Ռուսաստանի գլխավոր քաղաքները:

6-րդ շաբաթ: Ռուսաստանը մինչև 1914 թվի պատերազմը: Նրա սահմանները (քարտեզի վրա): Ռուսաստանի պետական իրավակարգը՝ մինչև հեղափոխություն և Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. վերաբերմունքը դեպի մանր ազգությունները: Նրա սահմանները (քարտեզի վրա ցույց տալ): Մակերևույթը Հայաստանի և Ռուսաստանի: Կլիմաները: Աղբաբնակչությունը: Հայաստանի և Ռուսաստանի վարչական բաժանումները: Ֆեդերատիվ խորհրդային հանրապետությունները (քարտեզի վրա): Ավտոնոմ խորհրդային հանրապետությունները (քարտեզի վրա):

7-րդ շաբաթ: Հայաստանի և Կովկասի գլխավոր յրջանները: Հողագործական, Անտառային, Հանքային, Արդյունաբերական յայն:

8-րդ շաբաթ: Կլիմային նյութերի 6-րդ և 7-րդ շաբաթների:

9-րդ շաբաթ: Յերկային մինչև 1914 թվի պատերազմը (քարտեզի վրա): Յերկային նշանավոր պետություններն են (նրանց գտնել քարտեզի վրա) Անգլիա, Ֆրանսիա և Իտալիա, վերոնց կազմում Մեծ-Անտանտա,

և Դերմանիա: Յյուրաքանչյուր պետութեան մեծութիւնն:

Ազգաբնակչութիւնների քանակը:

Արդյունաբերութիւնները:

Հաղորդակցութեան ճանապարհները: Գաղութները: (Անդլիայի գաղութն եւ Հնդկաստանը): Գլխավոր քաղաքները: Յերոպան Վերսայլյան դաշնագրից հետո: Ընդհանուր տեսութիւն Յերոպան պետութիւնների մասին Վերսայլյան դաշնագրից հետո:

Նոր պետութիւնների կազմիւնը: Տերիտորիաների փոփոխութիւնը հաղթող և հաղթված պետութիւնների, Վերսայլյան դաշնագրից հետո: (Յուլյ տալ քարտեզի վրա):

10-րդ շաբաթ. Հայաստանի և Կովկասի հարեանները: Նրանց սահմանները: Բնական պայմանները: Ազգաբնակչութիւնը, նրանց պարտպանքը:

Արդյունաբերութիւնը: Ֆինանսները: Ռազմական ուժերը: Հաղորդակցութեան ճանապարհները: Ասկտորը: Գլխավոր քաղաքները: Դասակարգերի վիճակը և պետական իրավակարգը:

11-րդ շաբաթ. Կրկնողութիւն 9-րդ և 10-րդ շաբաթների անցածի:

12-րդ շաբաթ. Հյուսիս-Ամերիկյան միացյալ Նահանգներ: Մզգաբնակչութեան զբաղմունքի առարկան: Արդյունաբերութեան վիճակը: Բնական հարուստութիւնները: Միացյալ նահանգների:

Կուրտուրան և տեխնիկան դյուղատնտեսութեան և արդյունաբերութեան մեջ: Ամերիկայի գլխավոր քաղաքները: Նրանց աճումը, բնադրութեան քանակը: Դասակարգերի վիճակը և պետական իրավակարգը:

Մեր հարեանները Ասիայում: Հետադր Արեւելյան խողհրդ. հանրապետութիւնը և Յապոնիան: Զինատանը: Ռ. Ս. Ս. Ֆ. Հ. միջազգային դրութիւն:

նը և նրա տնտեսութեան ազդեցութիւնը համաշխարհային տնտեսութեան վրա:

Մասնագիտ. զորամասերում, 4-րդ ամսվա ծրագիրը:

13-րդ շաբաթ. Անցած նյութի կրկնութիւնը: Յուրացում Հայաստանի և Կովկասի քարտեզների, մասամբ Ռուսաստանի: Մեր հարեանների (Տաճիկների և Պարսիկների) մասին խորացնել ուսումնասիրութիւնը: Մի վորեւ տեղի կամ վայրի հասարակ (սյոմկան) հատակագիծը վերցնել կարողանալ: (Ոգտվել կարողանալ Բուսուլից և Րուլյետկայից՝ հատակագիծ վերցնելու ժամանակ):

14-րդ շաբաթ. Նույնը, ինչ 13-րդ շաբաթին:

15-րդ շաբաթ. Նույնը, ինչ անցած և 13-րդ շաբաթվա մեջ:

16-րդ շաբաթ. Նույնը կրկնել, ինչ անցած և 13-րդ շաբաթվա ընթացքում:

30. — Սույն հրամանը կազմված և «ГЛАВНОМ»-ի հրաման № 24-ի համաձայն: Ինկատի առնելով մեր յուրահատուկ պայմաններն ու հանգամանքները՝ կատարված են փոքրիկ շեղումներ:

Հրատարակելով սույն հրամանը, ստաջարկում ենք անշեղ և անթերի առաջնորդել սույն հրամանով: Պարբերաբար Քաղբաժնի յոգմից կկատարվեն ստաջումներ, թերացող զորամասերի համապատասխան հրամ և քաղկազմն ենթակային խիստ պատասխանատվութեան:

Հ. Հր. Դիվիզիայի Հրամանատար՝

Ա. Մելիք-Շահնազարյան

Դիվիզիայի Ռազմական Կոմիտար՝ Ս. Վարդանյան

Քաղբաժնի պետի տեղակալ Արստ

Շտաբի Պետ՝ Տա մրոքի

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0049328

16/26

